

Luuk van Middelaar

Oekraïne en het geloof in een nieuw liberaal begin

Terwijl de gruwelijke belegering van Marioepol voortgaat blijft de uitkomst van deze oorlog ongewis. Een militaire patstelling is niet uitgesloten. Dus kan het ergste nog komen.

Maar het verlangen is groot de gebeurtenissen nu al een plek te geven. Gaat de vrijheid winnen van de autocratie? Krijgt het populisme een genadeklap? Kan China de verovering van Taiwan voorlopig vergeten?

Opvallend veel commentatoren grijpen terug naar wonderjaar 1989, toen de Berlijnse Muur viel. Zoals destijds de Polen, Hongaren en Oost-Duitsers zich ontworstelden aan de greep van het Kremlin, zo doen de Oekraïners dat nu. Blazen zij de vlam der vrijheid nieuw leven in?

Fukuyama: de geest van 1989 zal voortleven, dankzij een handvol dappere Oekraïners

Niemand minder dan Francis Fukuyama meldde zich in dit debat. In 1989 stelde hij dat 'het einde van de geschiedenis' was bereikt; na de Sovjet-nederlaag zouden alle landen kapitalistische democratieën worden. Rolvast schrijft hij nu, verwijzend naar beroemde woorden van president Lincoln: „Een Russische nederlaag maakt 'een nieuwe geboorte van de vrijheid' mogelijk en verlost ons van bangheid over een mondiale democratische neergang. De geest van 1989 zal voortleven, dankzij een handvol dappere Oekraïners.”

Zeker versterkt de oorlog het liberale zelfbewustzijn in Europa en de Verenigde Staten. Burgers zijn bereid de prijs van sancties te betalen voor behoud van democratische vrijheden. Nationaal-populisten van Le Pen tot Baudet en Salvini staan in de hoek, nu hun model en (voor sommigen) financier Poetin wel erg zichtbaar bloed aan zijn handen heeft.

Ook boeiend: premier Boris Johnson vond deze week bij niemand genade toen hij het Oekraïense verzet vergeleek met het Brexit-referendum. Onpasselijk, oordeelde het publiek unaniem. En in Washington verruult de Republikeinse Partij het Trump-isolationisme voor de vertrouwde haviksroep.

Maar moeten we daaruit concluderen, zoals Ruslandkenner Stephen Kotkin in een interview, dat „al die nonsens over het Westen dat decadent en in verval is, over de opkomst van China” nu is weerlegd?

Met zulke claims maakt de dwarse *New York Times*-columnist Ross

Douthat korte metten: Amerika's macht néemt relatief af, China is in opkomst en de ernstige kwalen die de Amerikaanse samenleving - Trumps populisme brachten - demografische neergang, economische teleurstelling en een van drugs, depressies en zelfdoding ontrafend sociaal weefsel - „zijn niet ineens verdwenen omdat het Russische leger faalt buiten Kiev”.

De liberaal-democratische *booster* vanuit Kiev gaat verder dan de binnenlandse tonelen. De hoop op nieuwe kansen bepaalt ook onze blik op de oorlog, en dat is problematischer. Want, zo proef je hier en daar tussen de regels, kan niet ook Rusland in het gareel komen? Als Poetins leger zich vastrijdt, als Russische generaals aan zijn stoelpoten gaan zagen, waarom dan niet over drie weken Navalny in het Kremlin? En mag Zelensky vandaag van ons toeschouwers überhaupt nog een compromis met de duivel sluiten dat levens zou redden, als het de belofte van morele zuiverheid en een nieuw begin weerspreekt?

Neem een andere auteur die in wonderjaar 1989 naam maakte, Duitsland- en Polenkenner Timothy Garton Ash. In *The Guardian* beval hij de Russen onlangs grootmoedig aan om Oekraïne los te laten, voor hun eigen bestwil: „Bevrijd van de last anderen te onderdrukken, kan Rusland zelf de lange reis ondernemen om een volwaardige Europese natiestaat te worden, met een speciale verhouding tot de EU en NAVO en niet als provincie van China.”

Wie weet gebeurt er een mirakel in Moskou - zoals er dezer dagen in Kiev een mirakel gebeurt. Dit zou mooi zijn. Toch is ook bij een Poetin-vertrek de kans groter dat we als EU eindigen met een vernederd en revanchistisch buurland, economisch verzwakt, maar niet van militair avonturisme genezen, zoals analist Damiir Marusic schreef. Beter ons daarop voor te bereiden.

Laten we de verleiding weerstaan opnieuw te vallen voor de illusie van een posthistorische toekomst, waarin het Westen de draad van 1989 oppakt en monter een liberale internationale orde tot stand brengt. De wereld is ruiger, de westerse macht geslonken en als deze crisis over is willen de VS onverminderd naar huis. Zelfs met Navalny in het Kremlin, is er altijd nog het China van Xi Jinping - Aziatische grootmacht van 1,4 miljard mensen, weinig vatbaar voor een liberaal beschavingsoffensief. Om te zwijgen van India, Pakistan, Iran, Brazilië, het Midden-Oosten of Afrika.

Ongetwijfeld zal 2022 een cesuur blijken, zoals ooit 1989 en 2001. Er is een *voor* en *na* de invasie. De wereld zal niet meer hetzelfde zijn. Maar deze wereld is wel nieuw.